

**BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI KELGUSI KASBIY FAOLIYATIDAGI
KONFLIKTLARNI BOSHQARISHGA O'RGATISH METODIKASI**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19187673>

Xaydarov Oxinjon Murodjonovich

*Qo'qon davlat universiteti Pedagogika kafedrası o'qituvchisi
Pedagogika qo'shimcha tarbiya fani o'qituvchisi 4 kurs talabasi*

Qodirov Hokimboy Raximjon o'g'li

Annotatsiya

Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy faoliyatida uchraydigan konfliktlar, ularning kelib chiqish sabablari hamda konfliktlarni boshqarishga o'rgatish metodikasi yoritilgan. Ta'lim jarayonida bo'lajak o'qituvchilarda konfliktologik kompetensiyani shakllantirishning ahamiyati asoslab berilgan.

Аннотация: *В статье рассматриваются конфликты, возникающие в профессиональной деятельности будущих учителей, причины их возникновения, а также методика обучения управлению конфликтами. Обоснована значимость формирования конфликтологической компетентности у будущих педагогов в процессе профессиональной подготовки.*

Abstract

This article discusses conflicts that arise in the professional activities of future teachers, their causes, and methods for teaching conflict management. The importance of forming conflict competence in future teachers in the educational process is substantiated.

Kalit so'zlar: *pedagogik konflikt, konfliktlarni boshqarish, bo'lajak o'qituvchi, kasbiy kompetensiya, metodika.*

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki murakkab ijtimoiy-psixologik jarayonlarni boshqaruvchi shaxs sifatida maydonga chiqmoqda. O'qituvchining o'quvchilar, ota-onalar, hamkasblar va ta'lim muassasasi rahbariyati bilan munosabatlarida turli xil konfliktlar yuzaga kelishi tabiiy hol hisoblanadi. Shu sababli bo'lajak o'qituvchilarni kelgusi kasbiy faoliyatidagi konfliktlarni to'g'ri boshqarishga o'rgatish dolzarb pedagogik muammolardan biridir. Pedagogik konflikt ta'lim jarayonida ishtirok etuvchi subyektlar o'rtasida qarama-qarshi manfaatlar, qarashlar yoki hissiy holatlar natijasida yuzaga keladigan ziddiyat sifatida namoyon bo'ladi. Bunday konfliktlar o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida, o'qituvchi va ota-ona o'rtasida, pedagoglar jamoasi orasida yoki shaxsning ichki psixologik holatida yuzaga kelishi mumkin. Ushbu konfliktlar o'z vaqtida bartaraf etilmasa, ta'lim jarayonida salbiy muhit shakllanishiga olib keladi. Bo'lajak o'qituvchilarda konfliktologik kompetensiyani shakllantirish ularning kasbiy tayyorgarligining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ushbu kompetensiya konfliktni aniqlash va tahlil qilish, uning sabablarini tushunish, muloqot madaniyatiga rioya qilish, murosaga kelish va konstruktiv yechim topish hamda emotsional holatni boshqarish kabi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. Mazkur ko'nikmalar bo'lajak o'qituvchining kasbiy faoliyatida muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, refleksiya va o'z-o'zini tahlil qilish jarayoniga alohida e'tibor qaratiladi. Bu jarayonda talabalar o'z xatti-harakatlarini baholash, xatolar ustida ishlash va shaxsiy rivojlanishga intilish ko'nikmalarini

egallaydilar. Pedagogik amaliyot jarayonida esa real ta'lim muhitida yuzaga keladigan konfliktli vaziyatlar kuzatiladi va ular tajribali o'qituvchilar yordamida tahlil qilinadi.

METODIK USULLAR

Konfliktni aniqlash va tahlil qilish: O'qituvchilar turli konflikt vaziyatlarini tahlil qilish o'rgatiladi. Bungani aniqlash, ishtirokchilarni va sudlov motivlarini tekshirish. Muloqotchanlik ko'rinishini rivojlantirish : Samarali tinglash, yaxshilash va o'z fikrini aniq, hurmatli tarzda bildirish usullari o'rgatiladi. Bu o'qituvchi va o'quvchilarning o'ziga tegishli tushunmovchiliklarga tekshirish yordam beradi. Nazariy va amaliy mashg'ulotlar : O'qituvchilarga konfliktlarni boshqarishning turli nazariy usullari (masalan, yordam, yordam, kompromiss) tushuntiriladi va ularni amaliyotda qo'llash bo'yicha ishlab chiqaradi. Rol o'yinlari va simulyatsiya mashg'ulotlari : Turli xil konfliktli vaziyatlar (o'quvchi va o'qituvchi, o'qituvchi va ota-ona, o'qituvchi va hamkasb o'ziga xos kelishmovchiliklar) simulyatsiya tashkil etish, shunday bo'lajak o'qituvchilar o'zini tutish va muammolarni hal qilish uchun. Shunga ko'ra, o'qituvchilik mahorat kasbga oid bilim va qobiliyatlarni o'qituvchilarda shakllantirish, ijodkorlikni tarbiyalash, mahorat ko'nikma va malakalarni egallashlari uchun, pedagogik texnika, pedagogik hamkorlik, pedagogik nazokat, nutq madaniyati to'g'risida ma'lumotlar berib boradi. Bu maqsad bo'lajak o'qituvchilarning quyidagi vazifalarni muntazam bajarib borishlari orqali amalga oshiriladi:

1. Bo'lajak o'qituvchilar o'qituvchilik mahoratning nazariy va metodologik asoslari bilan qurollantiriladilar.

2. O'qituvchilik mahorat pedagogik texnika, pedagogik hamkorlik (muloqot), pedagogik nazokat, pedagogik qobiliyat, tarbiyachilik mahorati, ta'lim jarayonini boshqarish, nutq madaniyati, tarbiya texnologiyasi, pedagogik ijodkorlik, refleksiya kabi tarkibiy qismlari to'g'risidagi bilimlar tizimini egallaydilar.

3. Bo'lajak o'qituvchilar milliy urf-odat va an'alarimizda va O'rta Osiyo mutafakkirlarining boy ijodiy meroslarida aks etgan o'qituvchilik mahorat sirlarini mustaqil egallashga nisbatan o'zlarida ehtiyoj va havasni rivojlantirib boradilar.

4. Egallangan pedagogik-psixologik va metodik bilimlar, ko'nikma va malakalar to'g'risidagi ma'lumotlar asosida har bir bo'lajak o'qituvchi o'zining shaxsiy pedagogik mahoratini shakllantiradi.

Xulosa qilib aytganda bo'lajak o'qituvchilarni kelgusi kasbiy faoliyatidagi konfliktlarni boshqarishga o'rgatish metodikasi – zamonaviy pedagogik tayyorgarlikning muhim yo'nalishlaridan biridir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, konfliktlar pedagogik jarayonda tabiiy hol bo'lib, ularni konstruktiv tarzda boshqarish ko'nikmalari o'qituvchining samarali faoliyati uchun zarurdir. Metodika doirasida talabalarga nafaqat konflikt tushunchasi, sabablari va turlari o'rgatiladi, balki ularni hal etishning amaliy ko'nikmalari shakllantiriladi: ro'l o'yinlari, situatsion mashqlar, treninglar orqali talabalar real vaziyatlarda o'zini tutishni o'rganadilar. Shuningdek, psixologik tayyorgarlik va refleksiya mashqlari orqali hissiyotlarni boshqarish, empatiya va muloqot madaniyatini rivojlantirish imkoniyati yaratiladi. Natijada bo'lajak o'qituvchilar: konfliktlarni aniqlay oladigan, ularni konstruktiv tarzda boshqaradigan, murosaga kelish va samarali muloqot qilish ko'nikmalariga ega shaxs sifatida shakllanadi. Bu esa ularning kasbiy faoliyatini samarali va ijobiy natijalar bilan olib borishlariga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 27-fevraldagi "Pedagogik ta'lim sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4623-son qarori // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. – T., 2020. – 28 fevral.
2. Ishmuhamedov R.J., Yuldashev M.A. Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar (ta'lim tizimi xodimlari, metodistlar, o'qituvchilar, tarbiyachi va murabbiylar uchun o'quv qo'llanma) - T. 2017
3. Xolikova, D. (2021). Ukdishda kopmpententsiyaviy yondavshuv samaradorligini tashxislash imkoniyatlari.
4. Azizxodjayeva N.H. "Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat" – Toshkent: TDPU, 2017
5. Karimov A. "Konfliktologiya va pedagogik muloqot" – Toshkent: TDPU, 2019. 142 bet.
6. Rahimov D. "Kasbiy pedagogik faoliyatda nizolarni boshqarish" – Toshkent: Fan, 2017